

POSTANOWIENIE

Dnia 26 kwietnia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska (przewodniczący)

SSN Bogusław Cudowski

SSN Romualda Spyt (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Stowarzyszenia "L." w P. działającego na rzecz R. S.,
M.A., M. G., M. Z., S. W.

przeciwko N. Spółce z o.o. w Ł., obecna nazwa X. [...] Spółka z o.o. w P.

o ryczałty za noclegi, zwiększone koszty socjalne,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 26 kwietnia 2016 r.,

zażalenia strony pozwanej na wyrok Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i

Ubezpieczeń Społecznych w Ł.

z dnia 17 listopada 2015 r., sygn. akt VII Pa [...],

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 28 maja 2015 r. Sąd Rejonowy w Ł. oddalił powództwa Stowarzyszenia Towarzystwo „L.” w P., działającego na rzecz: M. Z., M. G., R. S., S. W. i M. A. skierowane przeciwko pozwanemu N. [...] Sp. z o.o. o ryczałty za noclegi oraz zwiększone koszty socjalne.

Wyrokiem z dnia 18 listopada 2015 r. Sąd Okręgowy w Ł., na skutek apelacji strony powodowej, uchylił wyrok Sądu pierwszej instancji i przekazał mu sprawę do ponownego rozpoznania.

W uzasadnieniu wyroku Sąd Okręgowy wskazał, że wyrok podlega uchyleniu ze względu na nierozpoznanie istoty sprawy, tj. w zakresie zarzutów ponoszonych przez stronę pozwaną o braku w niniejszej sprawie legitymacji procesowej czynnej Stowarzyszenia „L.” w P.. W ocenie Sądu Okręgowego, nie wiadomo, jaki był tok rozumowania Sądu pierwszej instancji, a więc dlaczego oddalając powództwo z innych względów, uznał powyższe zarzuty za bezprzedmiotowe. Stwierdził, że orzeczenie „w tej części nie nadaje się zatem do kontroli instancyjnej”.

Sąd drugiej instancji powołał się także na konieczność przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości - „w zakresie zgłoszonych przez powodów roszczeń”. Podkreślił, że, inaczej niż Sąd pierwszej instancji, ocenił zasadność zgłoszonych roszczeń i uznał je co do zasady „za uprawnione”. Zdaniem Sądu, powoduje to konieczność przeprowadzenia postępowania dowodowego celem ustalenia, „ile wynoszą ryczałty za noclegi należne pracownikom, na rzecz których wytoczono powództwo w związku z odbytymi przez nich zagranicznymi podróżami służbowymi” oraz ustalenia skuteczności zmian dokonywanych w spornym okresie w regulaminie wynagradzania obowiązującego u strony pozwanej, przy wykorzystaniu w tym zakresie z dowodów zaoferowanych przez strony. Sąd stwierdził też, że „dotychczas zgromadzony materiał także nie stracił walorów dowodowych i również powinien być wzięty pod uwagę przy ponownym rozpoznaniu sprawy”

Wyrok ten został zaskarżony zażaleniem przez stronę pozwaną, który zarzuciła naruszenie art. 386 § 2 i 4 k.p.c., przez jego bezzasadne zastosowanie, chociaż nie została spełniona żadna z przesłanek pozwalających na uchylenie wyroku sądu pierwszej instancji i art. 378 § 1 k.p.c., przez uchylenie się przez Sąd drugiej instancji od przeprowadzenia postępowania dowodowego.

W uzasadnieniu wskazano, że rozumienie art. 378 k.p.c. z którego jednoznacznie wynika zakres kompetencji sądu drugiej instancji oraz treść art. 386 § 2 i 4 k.p.c. pozwalają na stwierdzenie, że postępowanie to powinno zakończyć się wydaniem orzeczenia kończącego postępowanie. Możliwość uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania mu sprawy do ponownego rozpoznania, przewidzianą w art. 386 § 1 k.p.c. oraz art. 386 § 4 k.p.c., traktować należy w

sposób wyjątkowy, ograniczony jedynie do przypadków wystąpienia jednej z przesłanek określonych w jego treści.

Podniesiono także, że nie sposób uznać, aby w niniejszej sprawie zachodziła konieczność ponownego przeprowadzenia całego postępowania dowodowego. Zdaniem strony pozwanej, jeżeli Sąd drugiej instancji w toku postępowania doszedł do przekonania, że konieczne będzie przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego, powinien przeprowadzić go w ramach postępowania apelacyjnego. W ocenie strony pozwanej, Sąd pierwszej instancji rozpoznał istotę sprawy, dokonując w wyczerpującym stopniu analizy żądań pozwu i przepisów prawa materialnego, na które powoływały się strony w trakcie postępowania, trafnie określił istotę sporu, przeprowadził postępowanie dowodowe w zakresie pozwalającym na jej prawidłowe rozpoznanie i rozstrzygnął zgodnie ze zgromadzonym materiałem. Wobec powyższego nawet przy uznaniu, że należy przeprowadzić dowód z opinii biegłego nie sposób uznać, że wymagane jest ponowne przeprowadzenie postępowania dowodowego w całości, co uzasadniałoby wydanie przez Sąd drugiej instancji wyroku kasatoryjnego w niniejszej sprawie.

W odpowiedzi na zażalenie strona powodowa wniosła o jego oddalenie i zasądzenie od strony pozwanej na swoją rzecz kosztów postępowania zażaleniowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 394¹ § 1¹ k.p.c., zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje stronie także w razie uchylenia przez sąd drugiej instancji wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy, rozpoznając zażalenie przysługujące na podstawie art. 394¹ § 1¹ k.p.c., bada między innymi poprawność zastosowania art. 386 § 2 i § 4 k.p.c. przez Sąd drugiej instancji, a więc wystąpienie choćby jednej z alternatywnie ujętych w tym przepisie przesłanek uchylenia wyroku, tj. nieważności postępowania, nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo istnienia konieczności przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Chodzi więc o to, czy stwierdzone przez sąd odwoławczy okoliczności są tymi,

które w świetle art. 386 § 2 i § 4 k.p.c. usprawiedliwiają wydanie wyroku kasatoryjnego, zamiast - co powinno być regułą - wyroku reformatoryjnego.

Do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi wówczas, gdy rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, gdy zaniechał on zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, bezpodstawnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (por. postanowienia Sądu Najwyższego z 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999 nr 1, poz. 22; z 15 lipca 1998 r., II CKN 838/97, LEX nr 50750; z 3 lutego 1999 r., III CKN 151/98, LEX nr 519260; wyroki Sądu Najwyższego z 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, OSP 2003 nr 3, poz. 36; z 21 października 2005 r., III CK 161/05, LEX nr 178635; z 12 listopada 2007 r., I PK 140/07, OSNP 2009 nr 1-2, poz. 2). Ma to miejsce między innymi wtedy, gdy sąd odmówił dalszego prowadzenia sprawy, przyjmując brak legitymacji procesowej stron, skuteczność twierdzenia lub zarzutu wygaśnięcia bądź umorzenia zobowiązania, upływ terminów zawitych, terminu przedawnienia, przedwczesność powództwa czy też nie rozpoznał żądań w aspekcie wszystkich twierdzeń powoda lub zarzutów pozwanego, bezpodstawnie przyjmując, że nie zostały one zgłoszone lub zostały zgłoszone, ale są objęte prekluzją procesową.

Przedstawione stanowisko dotyczy zatem istoty sprawy rozumianej, ogólnie rzecz ujmując, jako materialnoprawne rozstrzygnięcie o zgłoszonym żądaniu.

Nie negując tego poglądu, należy wskazać, że w niniejszej sprawie legitymacja procesowa Stowarzyszenia, które wytoczyło powództwo na rzecz pracowników oparta jest na przepisach postępowania - art. 61 § 1 k.p.c. w związku z art. 462 k.p.c., a nie przepisów prawa materialnego, a jej brak stanowi przesłankę odrzucenia pozwu wskazaną w art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c. (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2008 r., II PK 316/07; OSNP 200 nr 19-20, poz. 250 oraz z dnia 6 maja 2010 r., II PK 344/09; OSNP 2011 nr 21-22, poz. 271). W takim przypadku stwierdzenie tej legitymacji (a zarazem zdolności sądowej i procesowej Stowarzyszenia, której brak byłby podstawą do stwierdzenia nieważności postępowania - art. 379 pkt 2 k.p.c.) stanowi rozstrzygnięcie kwestii wstępnej i koniecznej dla ewentualnego przeprowadzenia dalszego postępowania celem

zbadania materialnoprawnej podstawy roszczenia. Ten etap postępowania powinien zakończyć się albo odrzuceniem pozwu, albo oddaleniem zarzutów w tym przedmiocie (art. 222 k.p.c.) i w obu przypadkach rozstrzygnięcie to poddane jest kontroli sądu drugiej instancji. Stanowi on zatem nieprzypadkowo pewną zamkniętą całość rozstrzygającą o dalszym losie postępowania. *Ratio legis* takiego rozwiązania jest oczywista, zapobiega ona prowadzeniu zbędnego postępowania dowodowego w razie potwierdzenia się przeszkody formalnej w merytorycznym rozstrzygnięciu sprawy. Ze względów pragmatycznych można więc przyjąć, że na tym etapie postępowania istotą sprawy jest ustalenie istnienia legitymacji procesowej czynnej (formalnoprawnej). Kwestia bowiem istnienia formalnoprawnej legitymacji procesowej czynnej może się okazać jedyną „istotą sprawy” w takim rozumieniu, że jej brak, choć w sposób formalny, ale jednak przesądzi o zakończeniu sporu. Co więcej, tak rozumiana istota sprawy będzie poddana badaniu w postępowaniu dwuinstancyjnym w zgodzie z art. 176 ust. 1 Konstytucji RP. Ma to istotne znaczenie w niniejszej sprawie, biorąc pod uwagę zarzuty strony pozwanej kierowane pod adresem Stowarzyszenia, w tym te, które wskazują, że pracownicy, na rzecz których Stowarzyszenie wytoczyło powództwo, zawierają odpłatne umowy z radcą prawnym R. W. (upoważnionym do działania w imieniu Stowarzyszenia) dotyczące prowadzenia ich sprawy, co mogłoby nasuwać poważne wątpliwości (art. 83 § 1 k.c.) odnośnie do oświadczeń pracowników o wyrażeniu zgody na wytoczenie na ich rzecz powództwa przez Stowarzyszenie, a w konsekwencji co do legitymacji czynnej Stowarzyszenia w niniejszej sprawie. W takim przypadku ustalenie tej legitymacji wykracza daleko poza formalnoprawne aspekty legitymizujące czynności procesowe podjęte przez Stowarzyszenie w niniejszej sprawie, przekierowując ciężar rozstrzygnięcia tej kwestii na ustalenia faktyczne dotyczące rzeczywistego stanu rzeczy.

Dodać należy, że w niniejszej sprawie Sąd pierwszej instancji oddalił postanowieniem z dnia 21 maja 2015 r. zarzuty strony pozwanej dotyczące braku legitymacji procesowej czynnej Stowarzyszenia, lecz ocena trafności tego stanowiska przez Sąd drugiej instancji w kontekście art. 379 pkt 2 k.p.c., a więc z urzędu (art. 378 § 1 *in fine* k.p.c.), wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. Wskazać też trzeba, że o kosztach postępowania należy rozstrzygać w rozstrzygnięciu kończącym sprawę w instancji (art. 108 § 1 k.p.c.), zgodnie z zasadami decydującymi ostatecznie o rozkładzie takich kosztów (art. 98 i n. k.p.c.). Postępowanie z zażalenia na kasatoryjny wyrok sądu drugiej instancji ma charakter postępowania incydentalnego, którego koszty powinny być ujęte w postępowaniu kończącym sprawę w danej instancji (art. 108 § 1 k.p.c.).